

Manel Marí: el poeta i l'amic

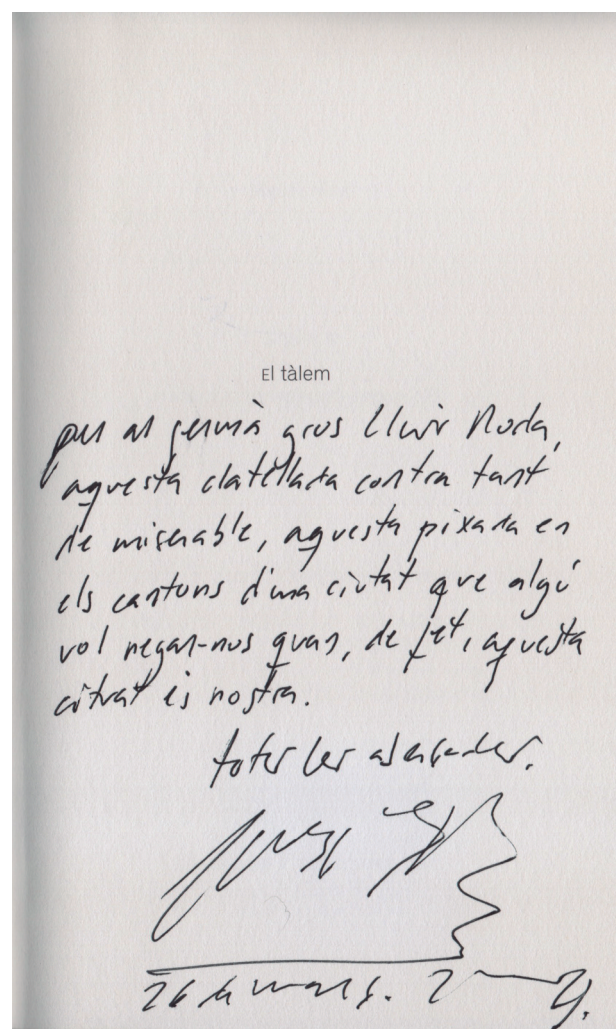
per Lluís Roda

A Eva Llorenç i Joana Marí

Els primers poemes publicats de Manel Marí (Eivissa, 1975 - València, 2018) són la digníssima mitja dotzena agrupada sota l'epígraf **Discurs a la negativa** dins *Poesia jove* ("Lletra Nova", 2, Bromera, 1998). El volum recull els guardonats en les dues primeres edicions del Concurs de Poesia Jove Alzira (1996 i 1997). Marí n'havia estat finalista en la categoria de poesia en valencià del 1997. Una citació d'"Els amants" de Vicent Andrés Estellés precedeix aquests versos seus primerencs, mentre que una altra de Joan Salvat-Papasseit encapçala un poema en concret.

La voluntat constructiva de Marí se'ns posa immediatament de manifest en iniciar tots els poemes d'una forma especialment contundent, amb l'adverbi de negació: "No", com el títol d'aquesta breu unitat proclama. Hi ha un "discurs". De bell principi, una consciència declarada de discurs. Personal i estilitzat: "a la negativa". La negació, el rebuig, la no acceptació, el no assentiment capcot de la realitat que se li ofereix. També podem concebre aquest títol com una negativa a "la" negativa. Davant la realitat que ens nega, que pretén negar-nos, davant la realitat alienant: l'oposició cabal, sensata, conscient, vital. La resistència a la dilució, a l'absorció: la lluita permanent. Contra la domesticació. Aquesta actitud indòmita essencial, present des de l'inici, li passarà factura. No serà gratis. Com és normal. Però el fa gran. Perquè, pel camí, no sols ha resistit, sinó que ha construït, ha llaurat un solc. Què vol dir sinó *cultura*?

Dedicatòria de
Manel Marí
a Lluís Roda
del seu llibre
El tàlem.

El seu solc, la seua seguida treballada, esforçada, constant: com a exemple de valor i de resultat. Permanent. Ja, humanament, imprescindible. Poeta conscient. Que ha acrescut la seua veu sense imposteria de d'altres.

L'amor, com a experiència vital a vegades dolorosa: radical, tendra, íntima, potent, com a coartada *voyeur*, sempre acompanyarà la seua producció. És l'emoció pregon

que interroga tant com ensenya. Que fa viure i morir. Que paga la pena.

El seu discurs, els mots, mantenen una tensió dialèctica amb els "llavis" des dels primers poemes, amb la "veu", amb el "silenci": parlar o callar. Parlar com a artifici. L'artifici d'amagar amb el que es diu allò que es necessita expressar. Dir amb veu pròpia. La pròpia veu, o la veu dels altres? La consciència

de no voler repetir: la consigna, l'eslògan, la imposició cultural, la política, l'anihilació sistèmica del jo com a amenaça. *No pas jo*.

A *Tavernàries*, la problemàtica assoleix un nivell de pregonesa humana especialment franc i rellevant. És un gran llibre, com ho són també *Deshàbitat* o *El tàlem*. Tota la poesia de Manel Marí paga la pena de ser coneguda i llegida. No decep. Creix sobre ella mateixa sense repetir-se, per bé que puga semblar a vegades que es reitera, mai no ho fa. Insisteix però avança. Assoleix versos magnífics, d'aquells que valen per tot un poema. I poemes que valen per tot un llibre. I llibres que valen per tota una obra. I juga una partida, la pròpia, amb tot el rigor i la severitat de les regles del joc. I n'aprén. I en sap perquè juga. Com una ruleta russa. Com un jugador professional. Com un tafur. La seua implicació amb el joc és coherent i absoluta. No acaba amb la partida. Poesia i vida es fonen i es confonen: esdevenen. Donen sentit mutu. Sentit.

De *Tavernàries*: "Pòrtic", "Jo sóc la veu", "In vino veritas", "Vi o grafia", "Sobrut a una cambrera" o "Jo sóc la veu (2)" són poemes importants. Es concep l'eco i aquest supera la veu: "un crit llençat al dins, que retruny, més humà" ("Pòrtic"). La veu és conseqüència, inserció i dilució col·lectiva: "Jo sóc la veu que han fet la veu d'uns altres", però també: "no he diluït encara / la veu entre les veus" ("Jo sóc la veu"). Per tant, som sols un eco... Però també podem fer-ne, d'eco. Ell ho ha aconseguit, resignant-se'n i adonant-se'n: esdevenir una veu irremplaçable a la qual paga la pena escoltar, la veu d'un poeta.

El darrer poemari de Marí, *Tavernàries* (premi València Alfons el Magnànim 2016), es clou amb un vers significatiu i conegut de J. V. Foix de *Sol i de dol*: "Si pogués acordar raó i follia..."

En els primers poemes de *Discurs a la negativa* llegim: "No desptis encara d'aquest aprenentatge / que ho farem per fiblar les fronteres del seny" (*Discurs...* 213). El seny com a "frontera" i la frontera

del seny amb... El "seny" com a correcció o la *correcció* com a seny i, doncs, l'opció de la resistència digna com a follia, com a actitud *moral*, de *moral* autèntica: "jo sóc la veu d'uns altres que frisa per cremar-se / i per cremar els ignífugs fragments de morals fetes" (*Tavernàries*, "Jo sóc la veu"). Contra el frau del món predominant, de moral i de valors *ad hoc*, l'actitud del poeta des d'un inici: "rutines", "prohibició", "compromís", "clandestí", "estimar-nos al marge d'aquest fred escenari / on de sempre hem après a no estimar-nos tant" (*Discurs...* 214), "un amor insensat" (*Discurs...* 215).

L'any 1997, Manel Marí obté també un accèssit al premi Baladre amb *18 poemes d'amors*, un plural intel·ligent que ja mostra la subtilitat poètica de l'autor. Foren publicats el 1999, al núm. 33-34 de la revista *Eivissa*. Sols conec els cinc que publicà a *Tria impersonal* (Sa Nostra, "Veus de Paper", 2, 1999). Tornem a trobar Salvat, ara integrat dins un poema: "tants versos d'en Salvat que encara no hem cregut..." (*18 poemes...* 5). I si l'amor n'articula els primers treballs poètics, també apareix la mort a la qual caldrà plantar cara mentre viurem, per tal de no esdevenir zombis, ofegats per les inèrcies i les rutines. La vida com a repte i la mort en vida com a amenaça: "No voldràs dir, potser, / entregar-nos pausats al vell braç de la mort?" (*18 poemes...* "Pregunta retòrica").

Al poema "Instint de supervivència", un dels dos inèdits de l'antologia *Grans èxits* (Moll, 2010), afirma: "no m'estaré de dir que mor qui s'apaivaga, / i mai no em fareu creure que estic més viu que els altres".

Als vint-i-quatre anys, en la traportada de *Tria impersonal*, Manel Marí hi confessa divertidament: "això de la poesia va ser un instrument ideal per vendre a la meua família que la vida anàrquica i desordenada no era pas desídia, sinó bohèmia o romanticisme". No deixa de ser una anècdota de pretés *enfant terrible*, però eloqüent de predileccions definitòries allunyades del poder: un poeta ho és, no es proclama. Si un cas, com ell ho fa,

s'anuncia com a dèficit: "per no saber conviure amb els desastres i no saber contar-ho de viva veu". Com a necessitat. Com un treball indispensable: alternatiu. D'aquesta tensió vital, en brolla bona part de la seua poesia.

Al pròleg de *Poemes en gris* (premi Miquel Àngel Riera 1998, Sa Nostra, "El Turó", 1999), Marí esmenta Màrius Torres. I al poemari trobarem citacions d'Estellés, Vinyoli i Pavese. Ens hi explica que "té vocació de llibre, vocació d'unitat". El conjunt de la seua poesia respon a aquesta unitat constructiva. La tendresa i la musicalitat dels versos transmeten eficaçment la intensitat de l'experiència amorosa viscuda. Entre la franquesa, el tedi i l'equívoc. Ja hi apareix "Ca'n Pou": "És aquí on vinc sovint a trobar-te a faltar" (24). I el naufragi, la dignitat i la mort. L'absència, la rutina, l'engany i l'anestèsia. La lluita i la covardia. "Potser caldrà pensar que les boires són nostres" (34), "Ja he vist la mesquinesa: / sobreviure és el tòpic de l'ànsia dels mediocres" (35). A partir del "dolor", sobta la consciència: "cursaré tots els tòpics dels clàssics desenganys / i contindré la ràbia el més digne possible" (39).

Aquest sentit de la dignitat i de la reflexió de l'experiència, viscuda o observada, travessa tota la poesia de Marí. També la confessió íntima, alhora sincera i dissimulada, severa i pregon: "si sols sents les paraules, n'obvies la pregària, / o el crit, o aquell lament hàbilment encriptat", "Per què l'eco es resguarda amb coartades?", "per l'hàbit dur de viure a la frontera / del que es vol dir però no ha de ser audible" (*Tavernàries*, "Pòrtic"). I encara: "Si a penes si podem saber que som qui som", "coartades sòbries / la raó rectilínia", "tenim poques certes, tret de les voluntàries / —aquelles que ens convenen per pura sanitat". Contra el dogma: "que un espasme sincer us esmeni els dogmes / sense embolcalls amables", "la certesa és el crim que endormisca l'estrèpit, / que apaivaga l'instint cabdal de la recerca" (*Tavernàries*, "In vino veritas").

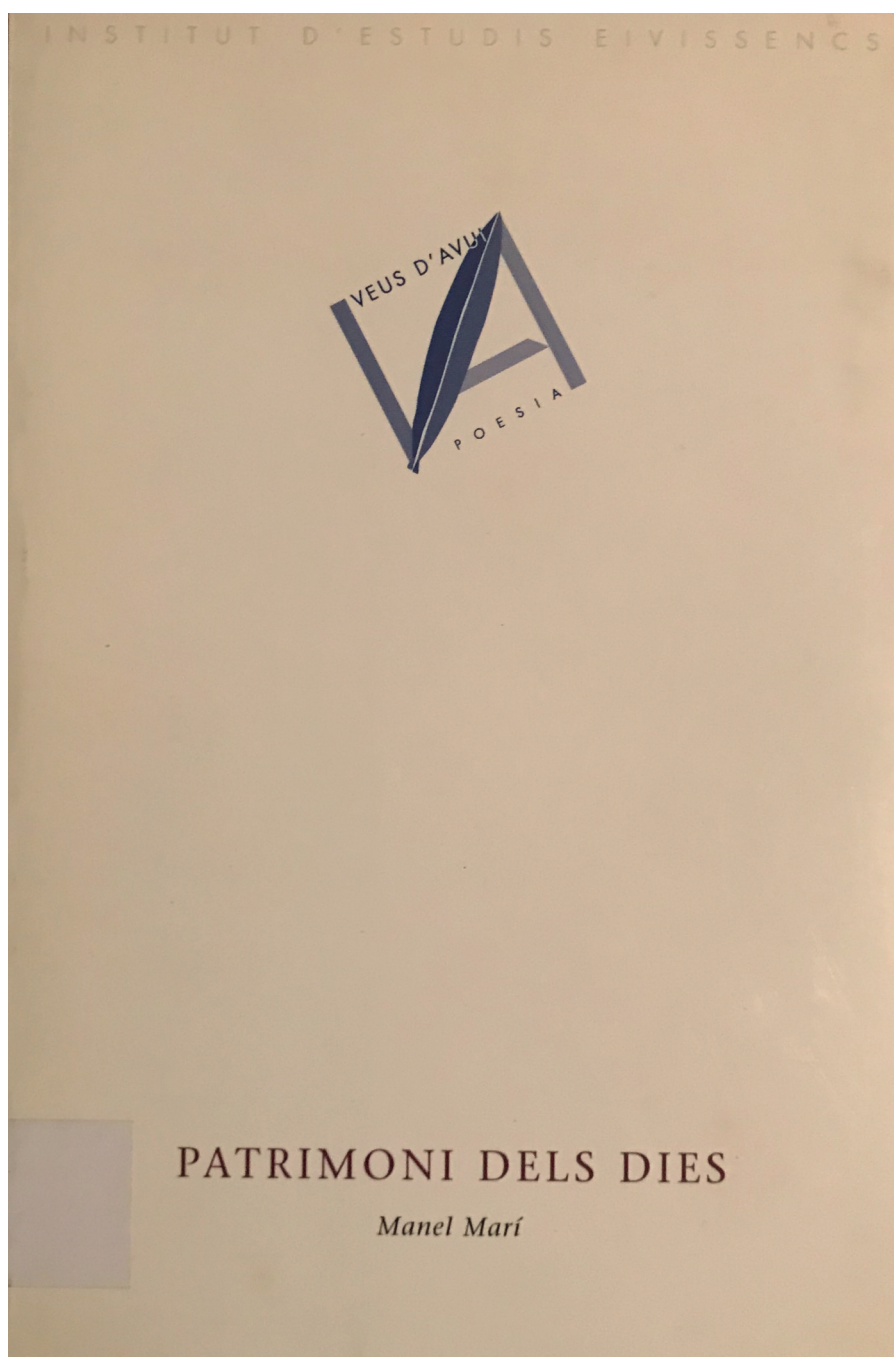
Recordem el vers darrer de *Poemes en gris*. Com a èxit, com a indicatiu i com a resum: “Finalment l’expressió. L’explícit. El poema.”

A *Poemari de descortesia* (Res Publica Edicions [sic], 2000) les citacions són de J. M. Llompart i de M. M. Marçal. Els fils cabdals de la poesia de Marí continuen desplegant-se o hi són represos. Així, el perill d’estimar i el de no viure la vida: “al desig / de sortir sempre il·lesos del desig / sota el sollat sudari dels seus dies” (“I. Com a títol de pròleg”), el “tedi”, “les carícies mediocres del costum” (“II. Poema o pamflet”), junt amb l’ús figuratiu de terminologia pròpia de la lluita i del combat polítics: “amnistia”, “exili”, “trinxeres”, “represàlies”... La fe en la poesia: “vull entendre la imatge que podrà perdurar-me” (“VIII”).

A més, la realitat literària presenta el valor afegit d’eternitzar l’instant: “Ets al formol dels mots —potser no ho sabràs mai, / que et pessigo els mugrons sovint amb el bolígraf—” (“IX”). I novament: “XX. Nocturn a Ca’n Pou”. L’amor, com a vivència d’uns instants que repton el valor del que és o no és real: “una fiblada al pit, / uns instants de silenci i uns instants de tendresa / i et quedarà el pessic d’una mentida dolça / quan em vegis al lluny i no desapareguis” (“XXXV”).

Pel que fa a la música però també a l’habitatge hi ha la part darrera anomenada “Suite qual-sevol”, on trobem alguns sonets sense rima, i quatre poemes que anomena “Fotografia”. Sens dubte, preludia “Suite deshabitada” (la part final de *Deshabitat*, 2004) i *Suite a mitges* (2006), un llibre on les il·lustracions de les pintures de Ricard Bofill i els poemes de Manel Marí es transvasen artísticament. I, d’alguna manera —per què no?—, també les “Cançons de taverna” de *Tavernàries* (2016).

El següent poemari, que segons Marí clou una trilogia, és *Patrimoni dels dies* (premi Baladre 1999, Institut d’Estudis Eivissencs, “Veus d’Avui”, 2001). Ara les citacions són de Villangómez i novament de Salvat-Papasseit. I si a *Poemes en gris* Marí dedicava una part “al germà i

Portada del poemari de Manel Marí *Patrimoni dels dies*, premi Baladre 1999.

company Eduard Ramírez”, poeta valencià de la mateixa generació, ara trobem un poema titulat “De n’Enric Casasses” i també “Poema d’abraçada per a en Pep Marí”, poeta i pintor eivissenc. I hi trobem “les línies de frontera i costa i marges, / tot ho aboca a una mar sense dreceres / com demanant respostes on n’hi ha massa” (“Autoretrat d’avui”). I hi ha els “naufragis”, les “dictadures”, les “tragèdies”, els “projectils”, la “censura”, el “sabotatge”, els “delators”, la “infàmia”,

els “epitafis”, les “discòrdies”... “I ser només l’asèptic figurant d’aquests dies / des del paper del mut d’un guió que ens obliguen / ?” [sic] (“Pregunta retòrica/1”). En definitiva, les constatacions importants d’un poeta capaç que s’interroga. Que s’ho mira. Que s’hi resisteix: “conscient del naufragi” (“Un altre cop Can Pou”). Hi ha la “consigna” i hi ha “els paisatges possibles de l’amnèsia” (33). I hi ha la mar “inabastable”. I “les ribes senzilles de l’instant” (37). I els “riscos neces-

saris, / oferint holocaust” (39). I hi ha l’amor: “Han tornat les esqueles a tancar-se al teu nom, / [...] / he après a no enyorar-te i a esperar-me / l’arribada sobtada, callada i per darrere” (47). Certament, hi ha poemes importants en aquest llibre.

Els territoris de Marí, com hem subratllat, són territoris de frontera, de trinxera, de defensa. De baluard, de port, més que no pas de terra ferma: d’escullera. De bar i de taverna. D’urbs, més que no pas de poble: de suburbi, de barri. Ni diürns ni nocturns: són territoris de ressaca, de quan es fa de dia no havent dormit. De les primeres llums. D’empatia. No ho són d’evasió, sinó de consciència atrevida i militant. Responsable, gosaria dir. Que fa al cas que pertoca. Pura resistència davant un món que dilueix tot allò que puga significar vida. Que aposta per l’instant, com qui s’ho juga tot a una carta. L’instant de la passió, de la sensualitat i de l’erotisme. Contra la impossibilitat de retenir-los i la inutilitat de recordar-los: “tot allò ja viscut no sobreviu / aquesta nit d’estiu tan semblant a les altres” (49). Si un cas, escriure els instants. Fixar-los. I, de tant en tant, oblidar-los mitjançant la dosi justa d’alcohol, déu adorat contra tant de dolor i contra les limitacions subsidiàries que la consciència provoca per salvar la dignitat del gest. Que acorda poesia i vida. O *vi-cervesa*... Com la seua intel·ligència espletava en la dedicatòria a Josep Porcar: “amb qui he compartit vi i cervesa... i viceversa” (*Tavernàries*, “In vino veritas”). O en el dedicat a Maria del Mar Bonet: “oh, mai dar-li’n” (*Tavernàries*, “Tornada de blues”). *Oh, my darling!*

Tornem a *Patrimoni dels dies*: “Ens morirem, i tant, i ho sabem i ens importa”, on els versos que el continuen resumeixen l’amenaça, més enllà de la reencarnació: “i sovint deprimeix i ens encomana el dol / de tot aquell que ha mort a les darreres vides / sense a penes un hàbit de protesta o venjança. / Tenim vocació de resignar-nos, / fitadors de tràgedies, consumidors del buit” (48).

Siga com siga, Marí, entre les certes voluntàries que ens convenen, en destaca dues: “com l’absència dels déus, que vés tu a saber si..., / com que no hi ha un infern, que pensa que si no...” (*Tavernàries*, “In vino veritas”), no exemptes d’ironia, però tampoc de dubte preventiu. Les conviccions: les mentides necessàries. Marí va aprendre aviat que les coartades no serveixen: “sense avís ni anestèsies, / [...] conformisme inútil” (51). I queda “l’àn-sia”, “romandre el temps que l’instant dura”, “els murs que ens decideixen”, “una història que no es presta al seu calc” (52).

Marí no pot acceptar la vida com a mimetisme. Cap poeta autèntic no ho pot fer, sense deixar de ser-ho. L’ambició de poder sol ser el cas més emblemàtic de mimetisme. Marí mai no fou d’aqueixos. Però necessàriament aprengué a tractar-lo. I a subsistir. Que és la primera premissa d’un poeta com cal: “ens complau del record no dir-ne covardia”, “pes suficient de l’instant”, “nostàlgies / [...] per poder anar endavant”, “la polseguera / de pors que al nostre pas cegaran altres ulls” (53). En l’ecosistema que Marí habita, trobem: “vianants solitaris, policies, / toxicòmans, taxistes, prostitutes...” (60), “aquest cel dels orbes que a penes / conrea el fil d’aram de les antenes, / teulades groguinoses, poca cosa”. Però són els seus, els del barri, preferits als altres: “quan hi bullen l’arròs sense el safrà / i un poc de cansalada, i amb la mà / s’eixuga el front suat alguna esposa” (61). És l’observatori on constata l’homicidi: “Rutina, sanitaris, metadona... / sepulcre obert que espera la persona / que ha fugit dels camins de la fugida” (62), i la derrota: “d’un borratxo cantant-se a si mateix, / d’un decadent de somni improvisat, / [...] / i el testimoni d’un que s’hi encomana” (63). Hi cal l’observador, el notari: l’autoobservació del drama, exclusiva dels poetes. La implicació tràgica i visceral amb el que s’observa, que tant diferencia els poetes dels novel·listes, i que enterboleix la intel·ligibilitat de les fondàries, que subjau(en) a la superfície de l’acció. I la conclusió ter-

rible dels versos que clouen *Patrimoni*... (65): “dels morts que sobreviuen per instants, / dels records que no fan i van desfent / un futur per darrere. Finalment / té el barri carrers verges a les mans”.

La plaquette *Clarisse* (Universitat Politècnica de València, 2000) va precedida de bell nou per una citació de Pavese. Aquell nom, com Françoise o Jackeley en Estellés, apareix inserit eficaçment en nou dels onze poemes. Com el de Burjasot, Marí mostra destresa en la poetització de l’experiència eròtica i libidinosa: “a les nits amarava de salnitre els llençols” (1), “no has de tindre vergonya, potser sí, més cautela” (2), “t’estimaven a mitges” (3), “no hi ha l’odi, potser, però tampoc tendresa” (5). És un recull bell, on persisteix “la pàtria, o l’exili, o un fugaç adulteri”, “del naufragi a l’orgasme”, “i tu et senties bruta, Clarisse, i satisfeta” (3). Notem la sensualitat *voyeur*: “et copsàvem al port” (1), “t’he vist el pit d’onada intimidant-me” (11), que, anys més tard, excel·lirà, transcendent-se, al memorable “Sobrut a una cambra” (*Tavernàries*).

Si el lector ha arribat fins ací, és el moment de fer algunes confessions. La meua primera lectura de Manel Marí correspon al poemari *Deshàbitat* (premi Senyoriu d’Ausiàs March de Beniarjó 2003, Eliseu Climent, 2004). Quan el poeta té vint-i-nou anys i una obra que ja havia pogut obrir-se camí a Eivissa i a Mallorca i d’una forma incipient a València. N’ignorava l’abast. Per això, em colpí gratament la maduresa de *Deshàbitat*, que em certificava la impressió primera dels seus versos que vaig rebre de la lectura que feu al Café Sant Jaume de València el 14 de novembre de 2002. Fou en el marc de les Tertúlies de la Malvarosa que, des de 1997, promogudes per Maria Josep Escrivà, Isidre Martínez i Josep Lluís Roig, omplien el buit deixat de les que iniciàrem al *pub* Arana (1986-1996), amb Pere Bessó i M. J. M. Romero com a amfitrions. Sempre he tingut simpatia personal per Manel Marí, per la seua bonhomia franca, sense fosc. La cultura no sempre és hos-

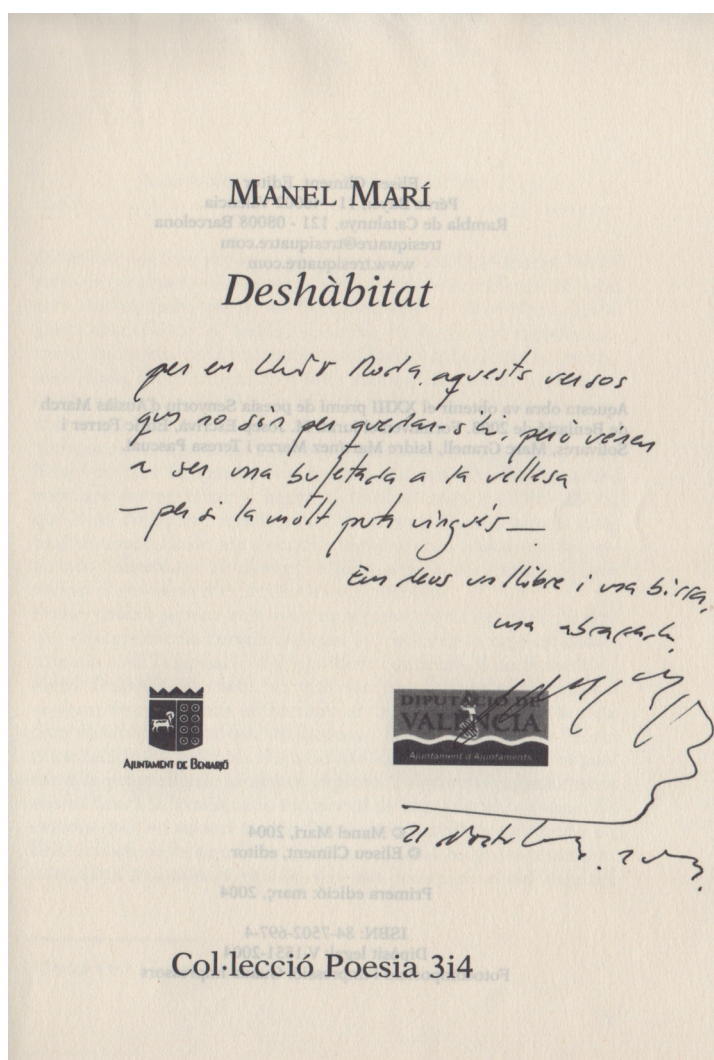
pitalària. Sé que l'afecte era recíproc. I es manifestava amb un parell de cerveses a la mà, amb què t'alegrava la vista les ocasions que anàvem coincidint.

Vaig conèixer Manel Marí una nit entre gener i juny de 1995, quan ell tenia dinou anys i jo, segons quin fora el mes, trenta-tres o trenta-quatre. Me'l presentà Juli Camarasa, professor seu a l'Institut Ramon Llull de València (l'esmenta a *Deshàbitat*: "Insurgència/2. Amb en Juli Camarasa"). Fou en un bar del barri de la Xerea, al carrer del Poeta Liern, prop del pub Gestalguinos, que ja devia haver abaixat les persianes, després d'alguna de les tertúlies d'Arana que, ja en la penúltima etapa, acollí durant sis mesos. Un *after-hours* a tres, en tota regla, quan encara no sabíem que això acabaria dient-se així. Recorde l'afabilitat d'aquell jove amb morfologia verbopronominal pitiusa, d'Eivissa. A la tardor del 2008, Marí encetà, en l'acollidora i engrescadora Ca Revolta, un nou epicentre poètic, periòdic, continuat per Eduard Ramírez i, més endavant, per Pau Sif: Poesia per la Revolta. Més tard, el 2017, Marí promou Sembrant Poesia a Alboira.

El 21 d'octubre de 2004, Manel Marí em va lliurar *Deshàbitat* dedicat: "Per en Lluís Roda, aquests versos que no són per quedar-s'hi, però vénen a ser una bufetada a la vellesa –per si la molt puta vingués–. Em deus un llibre i una birra. Una abraçada". Se m'ha convidat, especialment, a compartir aquesta mena d'informació personal: fotos, dedicatòries, correspondència... I ho faig de grat. Però més enllà del detall curiós, estimable en l'àmbit privat, la rellevància literària sol ser escassa. Són dades humanes, meres anècdotes. És el meu gra d'arena entre tants com deu haver-ne. I que la família comprensiblement intenta reunir.

La meua lectura de *Deshàbitat* fou immediata i entusiasta. El mateix dia li escrivia:

Dedicatòria
de Manel Marí
a Lluís Roda
d'un exemplar
del poemari
Deshàbitat.

Benvolgut Manel Marí,
Acabe de llegir el teu llibre. Vaja la meua enhorabona per endavant. M'ha confirmat la impressió inicial que vaig tenir en llegir alguns poemes solts... Hi ha un equilibri molt aconseguit entre fons i forma, joc i contingut, musculatura i os. I això m'agrada. No és fàcil. Demuestra una ànsia per abastar la totalitat que no vol renunciar a res. Has encetat, doncs, un camí d'una manera ferma i sòlida (estic segur que mai no te'n penediràs d'aquest llibre, tot i ser dels primers per biografia, perquè és un bon llibre...) Tampoc no t'accontentes... Són les primeres passes que apunten un bon camí... Però hi ha el camí que cal prosseguir... La qual cosa significa no restar al mateix lloc... Dir coses diferents i noves, de manera nova i diferent (i això no es pot fer a cada instant sinó al ritme de la pròpia experiència). Ets un poeta ja madur, sens dubte. Per la qual

cosa, l'exigència sobre tu mateix ja ha de ser total. Veig que el llibre no conté cap daltabaix, cosa que t'honora. I sent que tampoc no t'accontentes amb la imatge fàcil (a pesar de la teua felicitat facilitat per construir-ne: un do). Tens sentit de la musicalitat i passió per la vida i experiències que vas acumulant... Intenta no distraure't amb coverses [sic] de carrer i arribaràs a escoltar música més alta. (El pont és inestable i hi ha els abismes perquè hi sucumbisquen aquells que els creuen cims.)
Una abraçada sincera,
Lluís Roda

Ep, Lluís,
moltíssimes gràcies per aquestes paraules de coratge i d'advertiment. I per haver-te llegit el llibre tan prest! Ja ho comentarem més detingudament amb aquesta birreta pendent. Una abraçada,
Manel

La “ciutat”, el “tedi d’haver viscut debades”, la “desfeta”, el “dogma”, la “crisi”: “els fets que no tenen tornada, / el miracle i síntoma / que tot allò que és mort, és mort i punt” (*Deshàbitat*, 21), un final de poema que esdevé premissa. Consciència des de la qual oferir sentit: “els dits d’abracadabra comptant-te les costelles, / batejant-se en el joc de traus de la camisa” (23), “si ens hem donat el temps per plantar cara al temps” (27), “Absol-dre el temps, suposo, que hi ha poc més a fer / que permetre que el temps sigui al temps jutge i part” (28). I “Un tríptic al Cafè Ca’n Pou”, novament, com a segona part del llibre. I, cloent el poemari, “Suite deshabitada”: “nòmades” (43), “hàbit”, “desencant”, “no creguis pas en la concòrdia / calmant retrets quan et rendeixis” (44), l’“ànsia”, “el desconcert al gest incrèdul / que queda en ensumar cadàvers” (45), “una trinxera amb la revolta” (46), “Cal desoir el rovell del temps, / no prendre part de la desfeta”, “hipoteques”, “pamflets”, “doctrines”, “amnistiar morts i sepulcres [...] / i guardar un roc a la butxaca / per als miralls més vulnerables” (47), “una revolta marginal”, “consignes”, “pulpits”, “no esperar res més / que la ganyota dels instants” (48), “altar”, “el rastre de botelles buides”, “cendriers farcits” (49). I com a títol d’un poema: “Consigna, la pròpia” (51). I el darrer, “Redempció”: “Tot per si plego. Deixaré / un sobre buit amb el meu nom / i poca cosa més. Absències? / ja no me’n queden pas, d’absències”. Però el sobre era i és, ho constatem, ben ple. El poemari és un rebuig, instintiu i conscient alhora, dignament lúcida, contra l’assimilació i l’adotzenament: “ni records, / ni promeses” (43). Les citacions que apareixen al llibre són de Benedetti, Villangómez i Maria Lado.

Amb *No pas jo*, el poeta va guanyar el premi Mallorca (Moll, 2005). Les citacions són ara de Vinyoli, Blake, Villangómez, Sampere i Carpentier. Vist en perspectiva, considere que és un poemari de transició: de reforç. Si *Patrimoni dels dies* tanca una primera etapa

en què el cuc de seda es fa cada vegada més gran, *Deshàbitat* n’enceta una on ja es teixeix el bell capoll, que en *El tàlem* mostrarà el misteri i la potència de la crisàlide, i que en *Tavernàries*, papallona màgica en plenitud, no oblidarà qui fou: com s’esdevé.

Hi trobem: “aquest dogma / d’agnar avesant-se a les caigudes; / [...] / la praxi morta dels immòbils” (“Desencants”), “acaronar-me amb mandra el penis” (“Respostes”), “per apartar del llit les rates” (“Fugir endavant”), “la rutina, amor meu, s’entesta / i pinta, entre barrots, samboris” (“Tafurs”), “l’instant d’una última carassa” (“Hàbitat”), “tot un dolor que anestesiï, / vida, collons, al preu que sigui” (“Sentit”), “Obviar pulpits, sepultures, / taüts de cendra al vent que passa” (“Ogun”), versos que tanquen *No pas jo*.

Més amunt, hem esmentat *Suite a mitges* (Mediterrània Eivissa, 2006): “Per en Lluís Roda, en record d’una tarda de rom i de cervesa –t’ho pos, no fos cas que amb els anys me’n penedeixi– i com a penyor per poder traure’t algun llibre més. Així, amic, que una abraçada. 25 de maig 2006”. Personalment, em recorda *Pietà* d’Antoni Ferrer (Amós Belinchón, 1993), per allò del diàleg de l’observador que escolta el silenci expressiu de les icones on la vida parla i subjau, com un eco inaudit, com una reverberació infinita, que crida, i potser e(n)s recorda. I a la qual cal posar veu. La veu d’un eco, la veu de l’eco d’una veu, com acabarà intuït a *Tavernàries*. Mentrestant, la “suite”, la música, el diàleg productiu amb il·lustracions de Ricard Bofill: l’“armistici”, l’“amnistia”, l’“emboscada”, la “pàtria”, el “nafragi”, l’“exili”, el “nòmada”. Però també “el dret del pelegrí, saber el graal a prop, / just a tocar amb els llavis immortals” (27), tal com havia lloat a “Eucaristia” (*Deshàbitat*). Convé repetir un vers citat més amunt: “si sols sents les paraules, n’obvies la pregària” (*Tavernàries*, “Pòrtic”). “I on res no queda, hi queda ell” (29), el “desencant”, “l’univers de l’instant que vibra...” (35), “espolsar-nos

l’estigma / de víctimes que abracen el fat dels maleïts, / car cap nòmada és pobre en despullar-se” (53), “el dret confús de venir d’on et plagui / [...] / i abracen les columnes eternes de l’instant” (57).

Manel Marí guanyà el premi Ciutat de Palma Joan Alcover amb *El tàlem* (Moll, 2008). Té citacions de Péguay, Vinyoli, M. À. Riera i Quincey. I jo, la sort de l’endrega manuscrita: “Per al germà gros Lluís Roda, aquesta clatellada contra tant de miserable, aquesta pixada en els cantons d’una ciutat que algú vol negar-nos quan, de fet, aquesta ciutat és nostra. Totes les abraçades. 26 de març 2009”. I de nou, un títol familiar: “Cafè Ca’n Pou”. Però el lirisme d’*El tàlem* no coneix l’amabilitat: “l’amant enfurismat negant carícies” (“Cinc marines/1”). El paisatge és dur, degradat i decadent: desesperançat. El títol de la part segona ho explica, “Atributs del suburbi”: “orinant a la ciutat” (“Desequilibri”), “al simulacre d’astres d’un fanal” (“Mal color”), “els punys afònics” (“Por, estrictament”). Hi destaca una honestat, allunyada de l’autoindulgència, que s’acreix, per això mateix, en dignitat: “però, no tenint déus que m’assenyalin, / ja no assenyalo els déus. / [...] / tan lluny de l’infortuni com d’una joia eterna” (“Estri moral/1”). La devastació produeix una consciència pregona: “sé de quins evangelis podrieu ser capços”. I, tanmateix, esperançada: “puc dir que no he perdut totes les fes encara” (“Dogma de fer”). Però, de les guerres, sembla que podrien eixir-ne triomfants els vulnerables: “el cau dels innocents que empraven de la runa / la trinxera que els fes invisibles als guaites”, “d’amants en resistència” (“Gaia”). Hi ha la “metàstasi urbana”, però també “un angle mort / que, venturosament, habilita l’incendi” (“Ocasíó”). I hi ha la relació amb “veïns”, figurativa o no: “i encara ens queda temps / per aprendre a tenir vergonya l’un de l’altre” (“Estri moral/2”). Sobre l’amor, llegim: “m’he jugat l’equilibri només a aquesta carta: / la carta d’estimar-te”, i encara que acabe dient “que t’he anat estimant

només a mitges” (“Cafè Madagascar”), al cap i a la fi, sabem que l’equilibri sempre es troba al mig: “quan indico al taxista la cantonada exacta / on he de sobreviure sense tu” (“Suburbis”). I l’encert reflexiu: “quina immortalitat no abandonem / després de cada dia que triem conformar-nos?” (“Ara, potser”). I els darrers dos versos que estableixen l’equivalència i la pregunta, retòrica o no: “ciutat, tàlem, doctrina d’aprendre a no esperar / ?” [sic].

Més amunt, hem fet referència als magnífics versos finals d’“Instint de supervivència”, un dels dos poemes inèdits seus de l’antologia *Grans èxits* (Moll, 2010), publicada amb Sebastià Alzamora, Pere Joan Martorell i Josep Lluís Aguiló, poetes amics. La generosa dedicatòria diu: “Per en Lluís Roda, amic, mestre i còmplice, aquests poemes que volen fer malbé els benpensants i ajudar els malpensats de la vida. Ja saps, les abraçades. 11 de desembre 2010”. I en una antologia posterior, *Tibar l’arc. Una mirada a la poesia valenciana actual* (Tria, 2012), escrigué, estilitzat per la seua bella signatura: “Per en Lluís Roda, aquesta foto de bon al·lot i aquests versos canals que tant ens germinen. Una abraçada”.

Manel Marí obté amb **Tavernàries** el premi València Alfons el Magnànim (Bromera, 2016). Certament, em sent especialment privilegiat que volguera enviar-me’n inèdit per tal de conèixer la meua impressió:

De: manel marí manelmari@gmail.com

Tema: TAVERNÀRIES

Data: 4 de juny de 2015, 18:55

Per a: Lluís Roda l_roda@hotmail.com

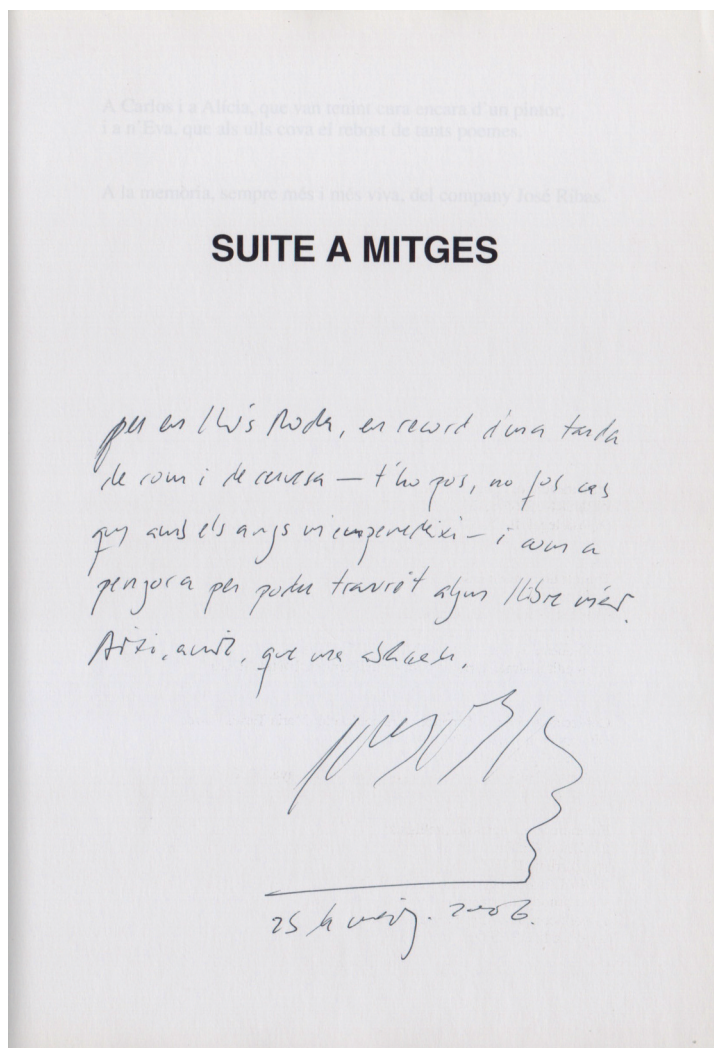
Ei, preciós, aquí la criatura. Esper, francament, que porti coses noves -si poguessin ser, a banda, bones, ja seria pa cagar-se i no torcar-se! Ja em diràs coses.

Una abraçadota ben espirituesa,

M

PS.: Per cert, un “sobrut” es un sonet, però amb la rima consonant a la sisena, intentant que quedi com una mena d’eco.

Dedicatòria
de Manel Marí
a Lluís Roda
d’un exemplar
del poemari
*Suite a
mitges.*

Li la vaig donar per telèfon, en una conversa plaent, abans que el llibre fora premiat. Conserve dues versions en PDF del poemari, amb diferències molt petites entre elles, sempre interessants per als especialistes, que també faré arribar a la família. El dia de la presentació institucional al MuVIM de *Tavernàries* vaig ser un dels convidats *clausus* que li permeteren. Vaig ser feliç de ser-hi en aquell moment tan especial, com volgué recordar carinyosament rubricat: “Pel germà, amic e amat, Lluís Roda, aquests poemes que no el sorprendran pas, perquè ja els coneixies, perquè ja em coneixes i perquè, encara, malgrat els anys i les tavernes, l’amistat és previsible. L’abraçada més forta. 27 d’octubre 2016».

La inesperada mort de Manu, el nom de l’amic per als amics, amb què el vaig conèixer el 1995, mossegà tothom el 31 de gener de 2018.

Sense pretendre-ho, *Tavernàries*, que ja era un poemari excepcional, esdevenia colofó d’una obra que s’obria lloc a pols, per mèrit propi, en la prestatgeria dels bons lectors. Ho diu l’amic, però també el crític. Mals amics són els que no ho són. I mals crítics els que ho confonen. Per sort, aquest colofó és un far que il·lumina el volum de la seua producció. De *Tavernàries*, n’he anat parlant al llarg de l’article. No cal repetir-ho. O potser sí? El poemari mateix és un resum i una conclusió: un eco. L’eco: d’una veu. Una veu que diu: què diu? Una veu que recorda l’eco. Que recorda que l’eco ho és d’una veu, d’unes veus: que diuen, que encara diuen. Que continuen dient, quan han callat.

Però escoltar unes veus és deixar d’escoltar-ne unes altres. Tota la seua obra és un avís sobre això. Contra la inèrcia. Pel que té de comoditat. I de trampa. De suïcidi. Es

Manel Marí

Tavernàries

pel germà, amic e amat, Lluís Roda,
aquest poema que no el sorprendren
pas, perquè ja el veuen, perquè ja
en conecien i perquè, encara, malgrat
els anys i les trobades,
l'amistat és prou bona.

Premi València
Alfons el Magnànim
de Poesia

institut
alfons el magnànim
centre valencià
d'estudis i d'investigació

bromera poesia

Lluís Roda me'n fa,
77 d'octubre 2014

Dedicatòria de Manel Marí a Lluís Roda d'un exemplar del poemari *Tavernàries*.

tracta de preservar una mínima consciència vital. Créixer no pot ser decreïxer. Esvair-se.

Les citacions, al llibre, són de R. Dalton, T. Waits, O. Khayyam, W. Whitman, J. Salvat-Papasseit, L. Cohen, E. Ramírez, H. Ferrer, i J. V. Foix. Està dedicat a Eva, com l'anterior, i a Joana. Can Pou no apareix, potser perquè hi és pertot. Com la llum que no veem.

Marí ens hi avisa tant del preu de l'inconformisme com de la humiliació: "tot, amb tanta certesa, ja hauria esdevingut / un fet reproductiu del més alt conformisme" ("In vino veritas"), "blasmar aquesta estirp mansa fa peresa" ("Apunt d'ètica"), "tribus de mansos" ("...Acusatio manifesta"). Almenys, és dels qui intenten, prefereixen, o admiren anar de cara, com ho de-

duïm de la dedicatòria: "Al Xon i a la Patri, i als qui no amaguen la mà quan llencen pedres" ("Tango amb pedres"). Per això, el dramatisme ver de "Vi o grafia": "i saps que a la més mínima trauràs / un coltell amagat, potser un punxó / petit, sense esmolar, per què no, indigne». La relació no declarada d'Isaac amb Abraham i Déu, des del principi de la civilització que enceten, és inexpressablement complexa: "Jo sóc la veu que ha après a dir el que calla" ("Jo sóc la veu/2"). No li tremola pas el pols en el magnífic "Vi o grafia": "Els qui no heu conegut mai la derrota / no sabeu que hi escau la reverència", "el gest / capcot de qui assumeix una renúncia", "és concedir a un tercer la destralt pròpia", "aquest moment de crisi en què claudiques", "aquest moment que dius: 'n'hi ha prou, / pots fer de mi el que vulguis, però fes-ho'"; més encara: "girar enrere / i ser tu qui administra o no l'indult, / i esguardar els ulls del pànic de la víctima / que, vulguis o no vulguis, també ets tu", "en un mirall / inequívoc de l'altre", "en suma és la venjança del mirall", "aquesta ànsia bessona que pretén / que no el senti ningú i tothom el senti / retronys a les parets dels mausoleus / com un retret brutal per la misèria".

I el dolor extrem se'ns fa viu: "sóc [...] / la flegma intranscendent que no duu a res, / [...] / quan s'escorre entre els dits la mort, la vida" ("Sonet d'una emergència"), "I he estimat amb dolor, puc donar fe", "que prova el fil del seu coltell sublim / al propi coll, i sagna, i sap que és viu" ("Amors i taverna").

Marí afirma: "som en essència allò que ja no som" ("Excusatio no petita..."). I ens recorda que: "no morir cada dia és viure mort" ("Cançoneta marinera"). Expressat altrament: "vull dir, no he mort del tot" ("Jo sóc la veu").

I tant que no! Haver viscut i haver estimat n'és la prova. I nosaltres, lectors, testimonis beneficiaris.

LLUÍS RODA ■
Poeta i crític